

Uluslararası Ekonomik Düzen ve Ticaret Politikalarının Dünü, Bugünü ve Geleceği

Global Akademi Söyleşileri
7 Aralık 2022

Prof. Kerem Coşar
Virginia Üniversitesi, İktisat Bölümü

keremcosar@gmail.com

www.keremcosar.com

Gündem

- Tarihsel arka plan
- Güncel kurumsal çerçeve
  - Dünya Ticaret Örgütü ve ticaret anlaşmalarının prensipleri
- Uluslararası ticaretin geleceği
  - ABD-Çin ticaret savaşı
  - Jeopolitik kaygılar ve bloklaşma

Tarihsel arka plan

- Ticaret insanlık kadar eski
- Yerel vs uzun mesafeli ticaret
- Mezopotamya & Anadolu şehir devletleri ve ticaret

Volume 134, Issue 3
August 2019

JOURNAL ARTICLE

Trade, Merchants, and the Lost Cities of the Bronze Age*

Gojko Barjamovic, Thomas Chaney, Kerem Coşar, Ali Hortaçsu

The Quarterly Journal of Economics, Volume 134, Issue 3, August 2019, Pages 1455–1503, <https://doi.org/10.1093/qje/qjz009>

Published: 27 March 2019

The New York Times Magazine

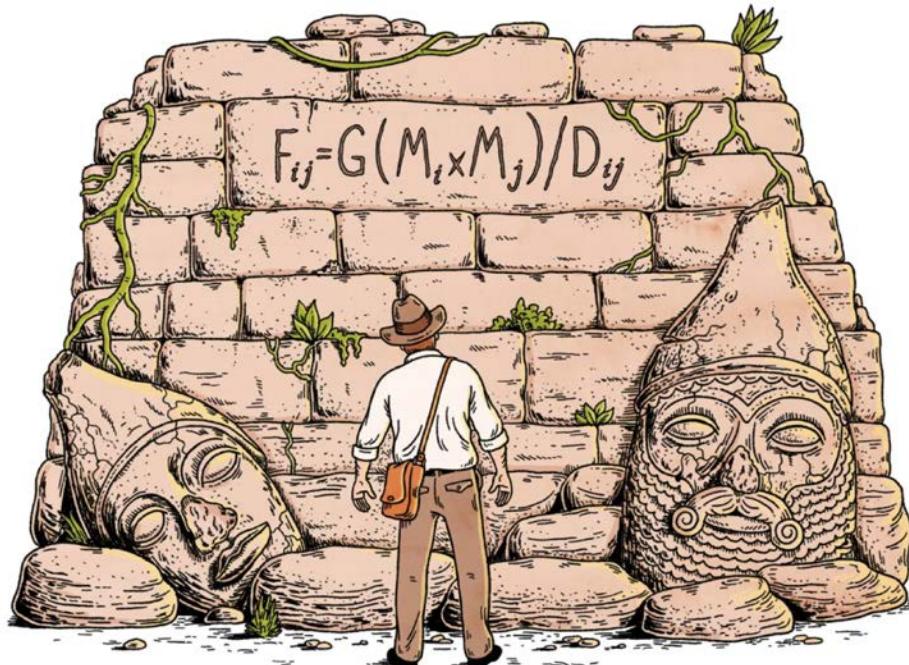
ON MONEY

The V.C.s of B.C.

Give this article

51

Indiana Jones, Economist?!

by [Alex Tabarrok](#) November 7, 2017 at 7:25 am in [Economics](#), [History](#)

In a [stunningly original paper](#) Gojko Barjamovic, Thomas Chaney, Kerem A. Coşar, and Ali Hortaçsu use the gravity model of trade to infer the location of lost cities from Bronze age Assyria! The simplest gravity model makes predictions about trade flows based on the sizes of cities and the distances between them. More [complicated models](#) add costs based

- M.Ö. 1900, Orta Tunç Çağı
- Orta Anadolu & Yukarı Mezopotamya şehir devletleri: Asur, Kaniş, Hattuşa...

- Bakır + kalay => tunç

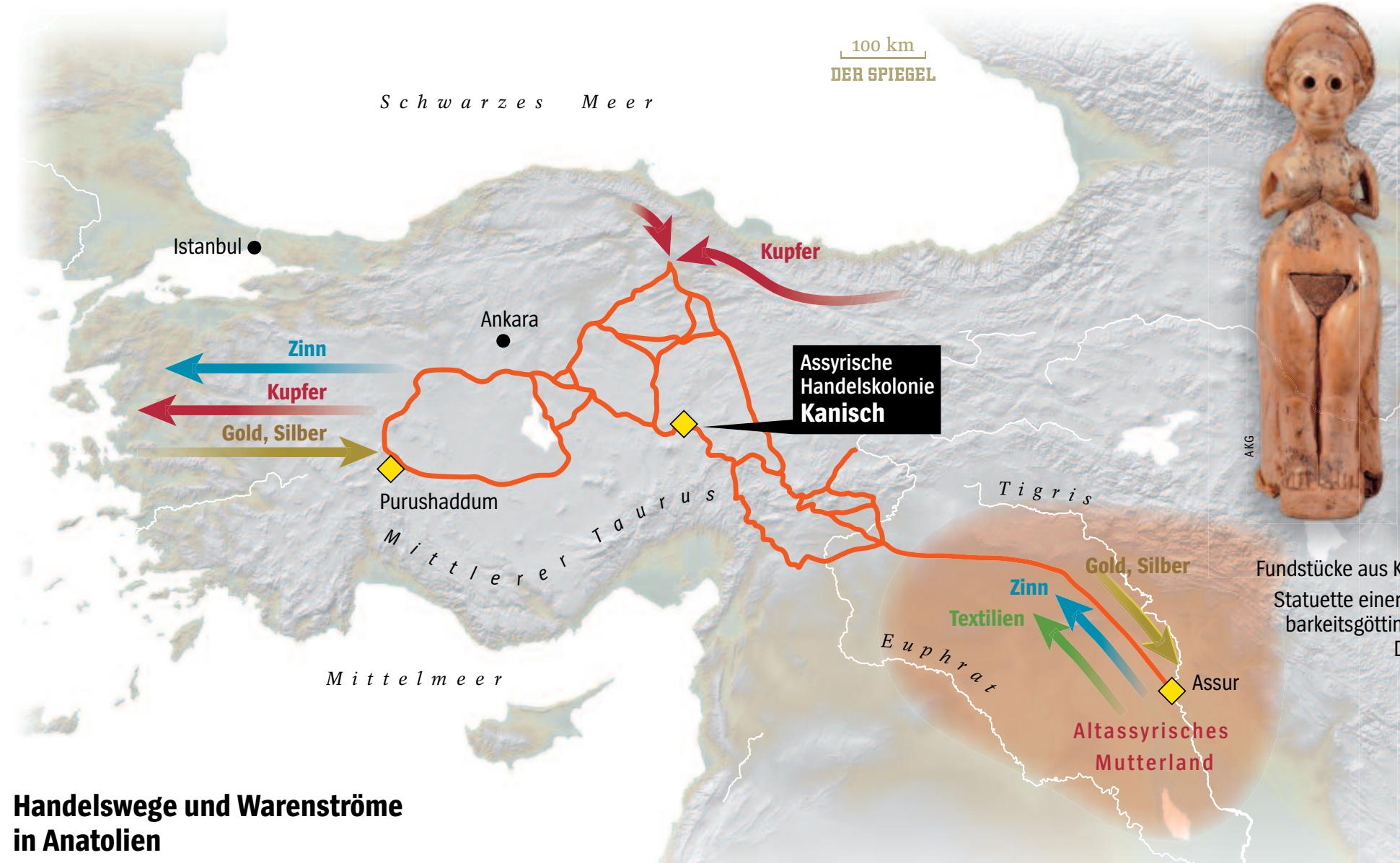
- Anadolu'da zengin bakır kaynakları mevcut fakat kalay az bulunuyor.
- Kalay, yüzyıllardır doğudan ithal ediliyor.

Tunç çağında ticaret

Asurlu tüccarlar doğudan gelen kalayı Anadolu'da satıyorlar.

Asurlu tüccarlar Anadolu'da kendi ticaret ağlarını kurmuşlar.

Kültepe - Kaneş

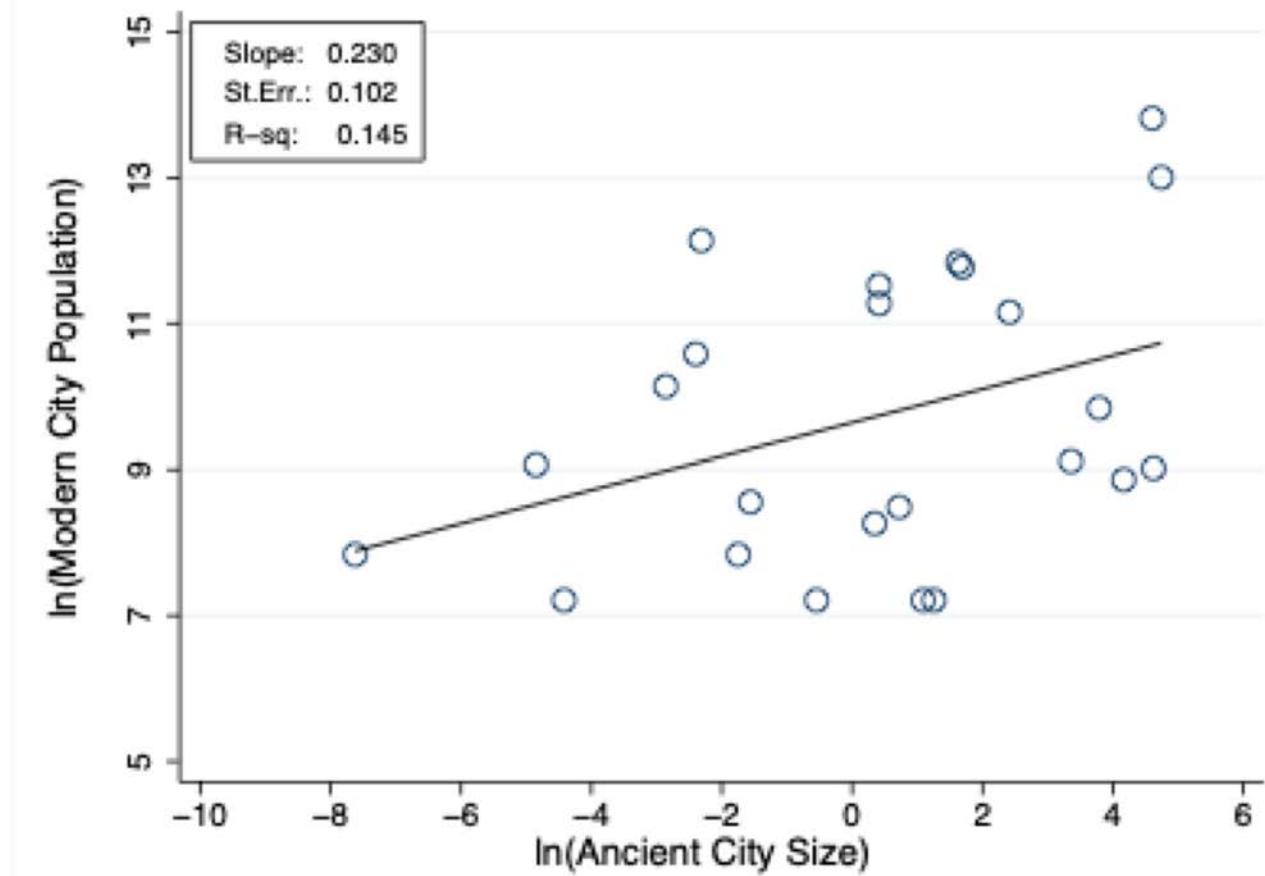

Kaynak: Prof. Dr. Fikri Kulakoğlu

- Dijitalize edilmiş 12,000 tablet.
- Tabletlerde birden fazla bahsedilen 25 kent.
  - 15 tanesinin yeri biliniyor.
  - 10 tanesinin yeri hakkında bilim insanları hem fikir değil.
- Aynı zamanda, ismi belirlenmemiş höyükler ve ören yerleri de var.
- Tabletlerden *Ticaret* verisi oluşturma:
A şehri ➔ B şehri mal gönderimi

- Modern iktisatta kullanılan bir ticaret modelini (*çekim modeli*) tersinden işleteerek kayıp şehirlerin yerlerini tahmin ediyoruz.
- Tarihi şehirlerin tahmini büyüklüklerini, günümüzdeki kentlerle karşılaştırıyoruz.
 Kaniş <=> Kayseri
 Washaniya <=> Kırşehir
 Ninassa <=> Nevşehir
- Savaşlar, göçler, değişen sınırlara rağmen, 4000 yıllık bir devamlılık. Sebepleri?

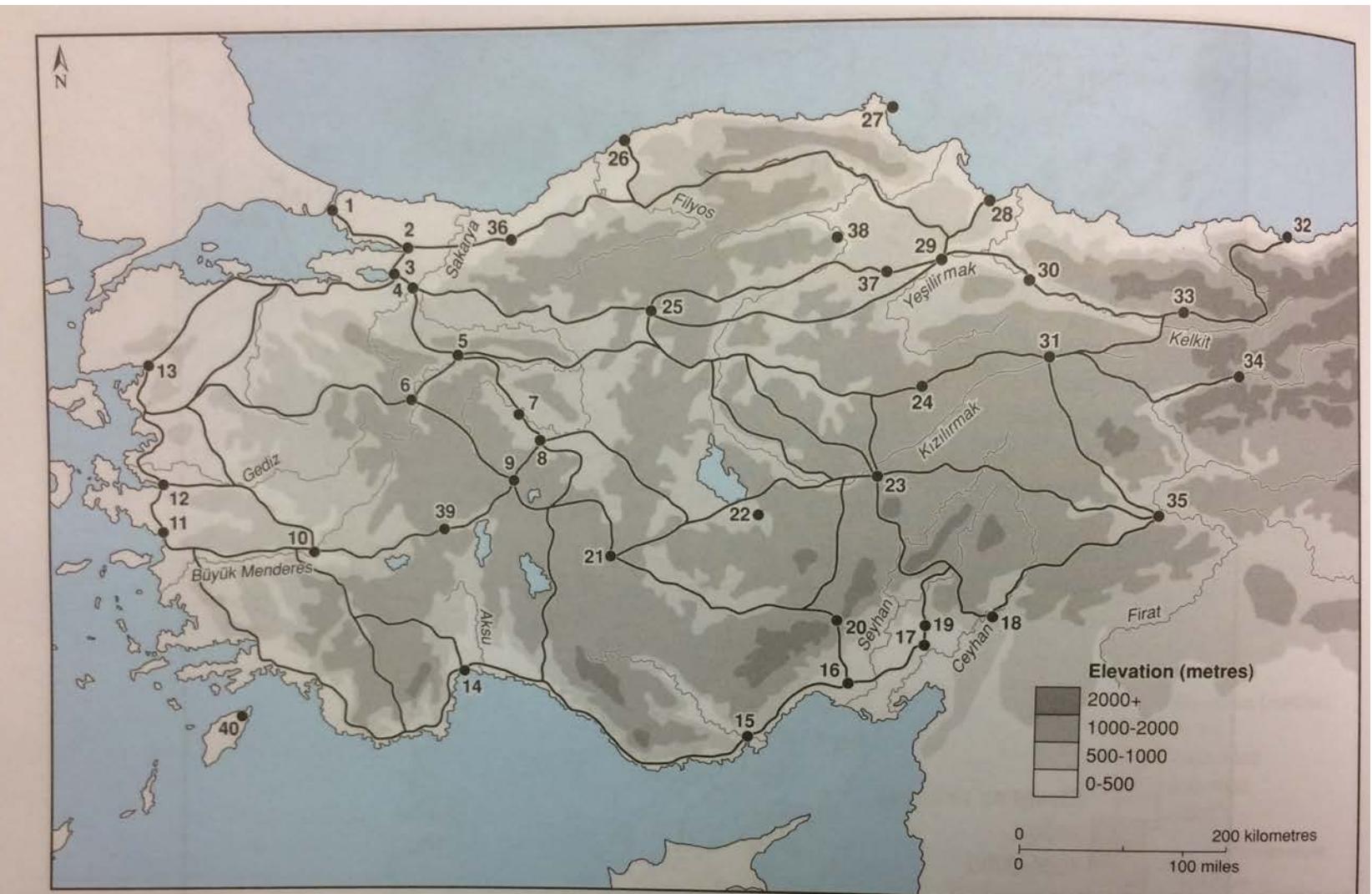

Yollar yollar...

İskoç arkeolog William Ramsay (1851-1939), Anadolu'yu dolasarak Roma yollarının ve mil taşlarının haritasını çıkartıyor.

The Historical Geography of Asia Minor (1890)

Anadolu'da büyük şehirlerin, halen kullanılan antik güzergahların kesişim noktaları olduğunu ileri sürüyor.

Towns/fortresses

1	Chaledon	2	Nikomedea	3	Nikaia	4	Malagina	5	Dorylaion	6	Kotyaion
7	Kaborkion	8	Amorion	9	Akroinon	10	Chonai	11	Ephesos	12	Smyrna
13	Adramyttion	14	Attaleia	15	Seleukeia	16	Tarsos	17	Anazarbos	18	Germanikeia
19	Sision	20	Podandos	21	Ikonion	22	Koron	23	Kaisareia	24	Charsianon
25	Ankyra	26	Amastris	27	Sinope	28	Amisos	29	Amaseia	30	Dazimon
31	Sebasteia	32	Trapezous	33	Koloneia	34	Kamacha	35	Melitene	36	Klaudiopolis
37	Euchaita	38	Gangra	39	Sozopolis	40	Rhodes				

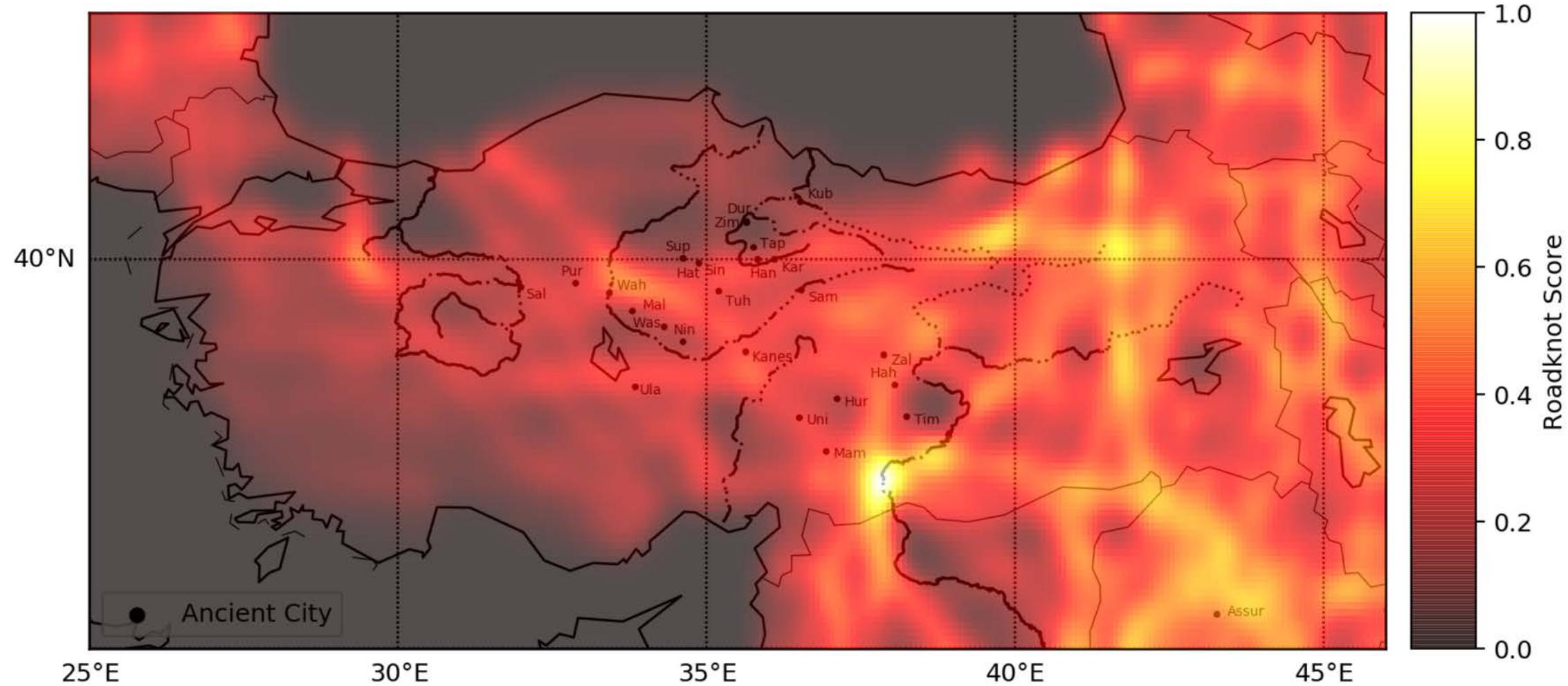
Nedensellik ilişkisi

Yollar => şehirlerin yeri/büyüklüğü

yoksa?

Şehirlerin yeri/büyüklüğü => yollar

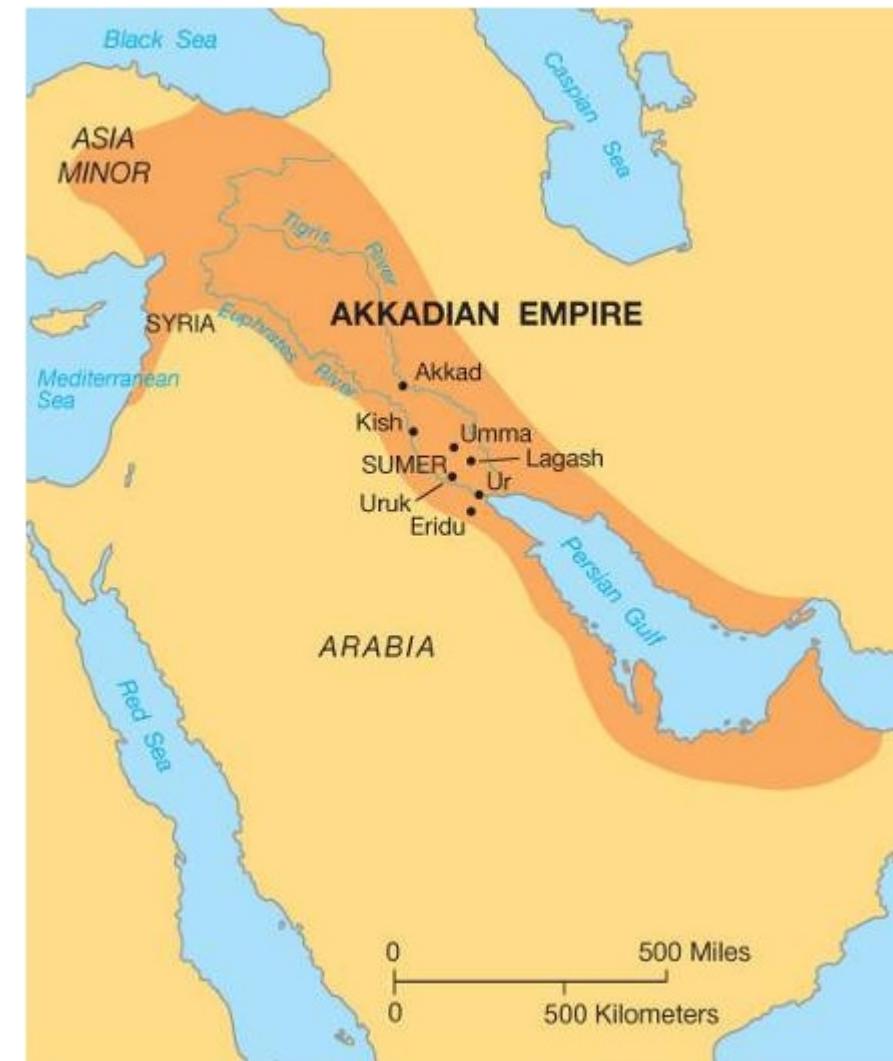
simüle edilmiş “doğal” yollar → antik yollar → **kavşak noktalarında büyük kentler**

Modern çağ öncesi devletler ve ticaret

Modern çağ'a kadar devletlerin ticarete bakışı rant bazlıydı:

- yollardan, köprülerden, dağ geçitlerinden tranzit ücreti almak
- şehirlerini ticaret merkezi yaparak vergi toplayabilmek
- ticaret yollarını ve doğal coğrafi piyasa noktalarını fethetmek
- geniş bölgesel devletlerin ortaya çıkması

Modern çağ öncesi devletler ve ticaret

Motivasyonu ve misyonu ticaret ve zenginlik yaratmak olan devletler azınlıktaydı:

- Asur, Fenike şehir devletleri, Antik Yunan şehir devletleri
- İtalyan şehir devletleri: Venedik, Ceneviz, vs.
- Hint okyanusu – Doğu Hint adalarında ticaret

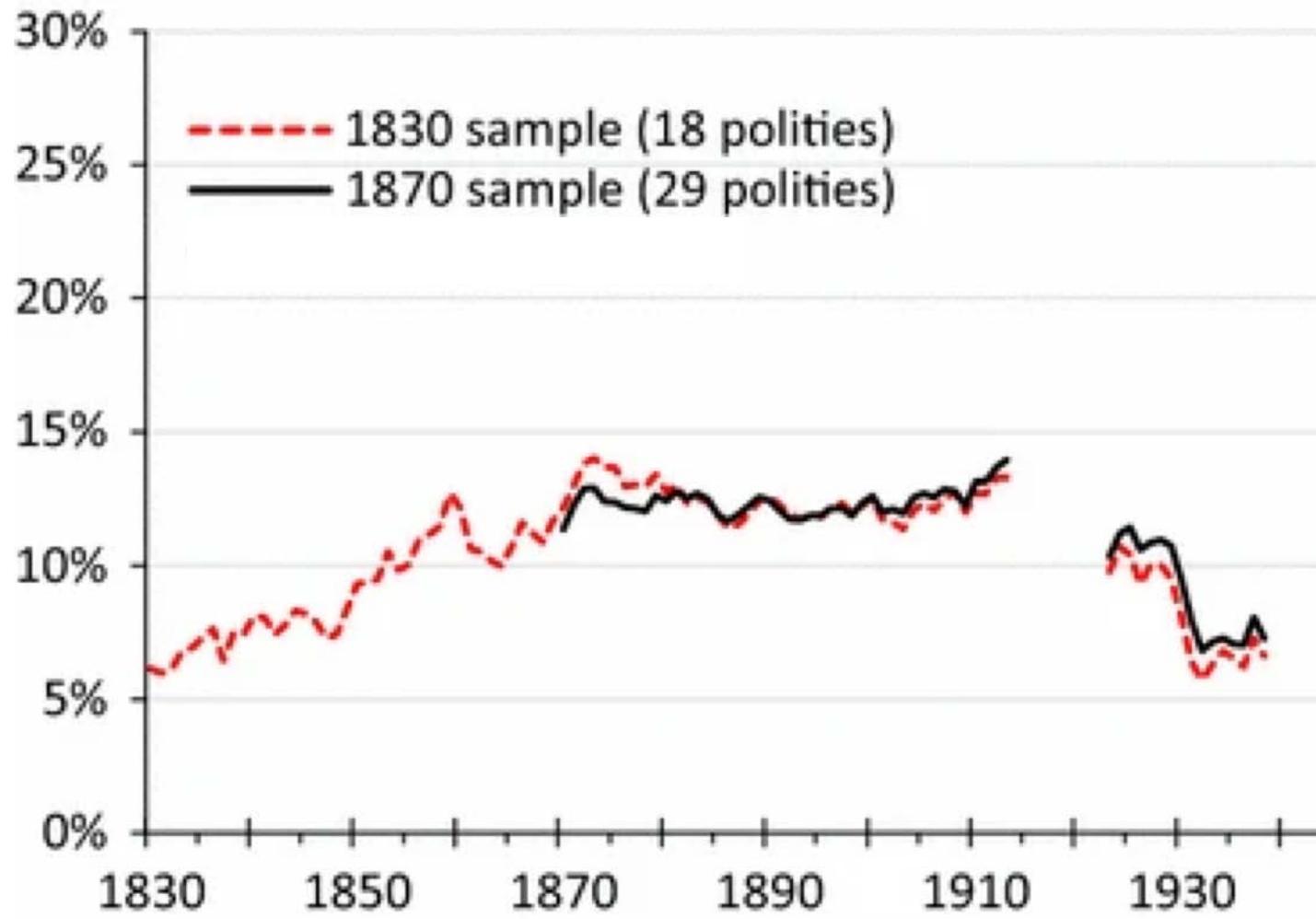
Uluslararası devletler, imparatorluklar ve ticaret

- 17.yy'dan itibaren ticaret, devlet politikalarında önem kazanmaya başladı.
- **Merkantilizm**: para politikası ve mali politika amaçlı korumacılık
- Devlet eliyle **ticaret tekelleri**: Doğu Hindistan Şirketi
- 17.-18.yy'larda İngiltere, Hollanda, Fransa ve İspanya arasında, ticaret yollarının ve kaynaklarının kontrolü için global savaşlar.
- Denizaşırı imparatorluklar, kolonilerin 3. ülkelerle ticaret yapmasını yasaklıyor: **ayrımcılık** (özellikle İspanya => G. Amerika bağımsızlık mücadelelerinde serbest ticaret isteği önemli)

Endüstrileşme ve karşılaştırmalı üstünlük

- Endüstrileşme ile birlikte uluslararası refah seviyelerinde “**büyük ayrışma**” (*great divergence*) başlıyor.
- **karşılaştırmalı üstünlük’ler** pekişiyor (Ricardo, 1817)
Hammadde ve gıda ürünleri $\leftarrow\rightarrow$ modern tüketim ve yatırım malları
- Fransa’da düşünsel arka planı, İngiltere’de uygulaması başlayan “*laissez faire*” $\rightarrow$ **serbest ticaret**
- İlk modern ticaret anlaşması: Cobden-Chevalier, 1860

Birinci Globalleşme Dalgası

Serbest ticaret çağında modern imparatorluklar

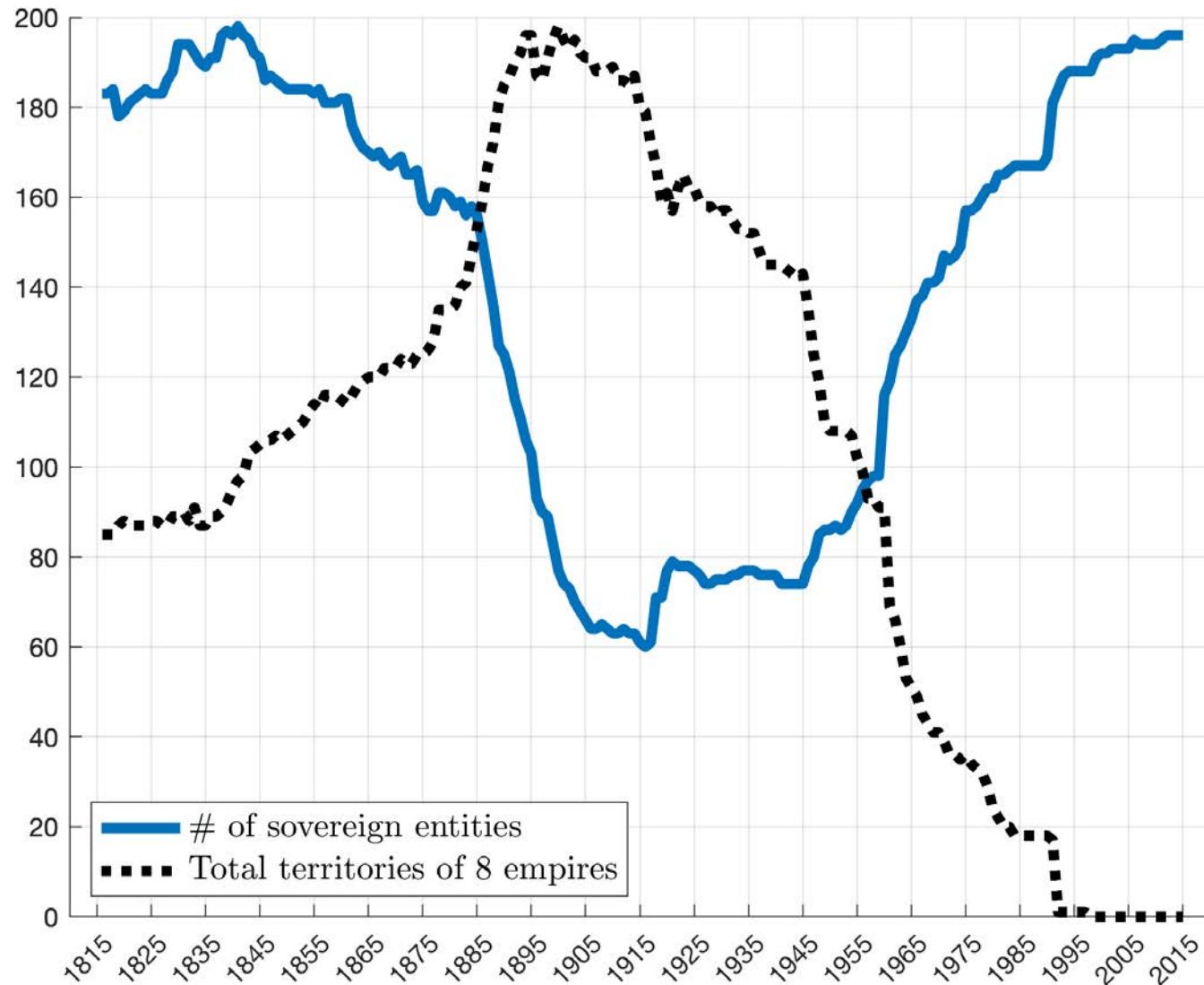
NBER WORKING PAPER SERIES

RISE AND FALL OF EMPIRES IN THE INDUSTRIAL ERA:
A STORY OF SHIFTING COMPARATIVE ADVANTAGES

Roberto Bonfatti
Kerem Coşar

Working Paper 30295
<http://www.nber.org/papers/w30295>

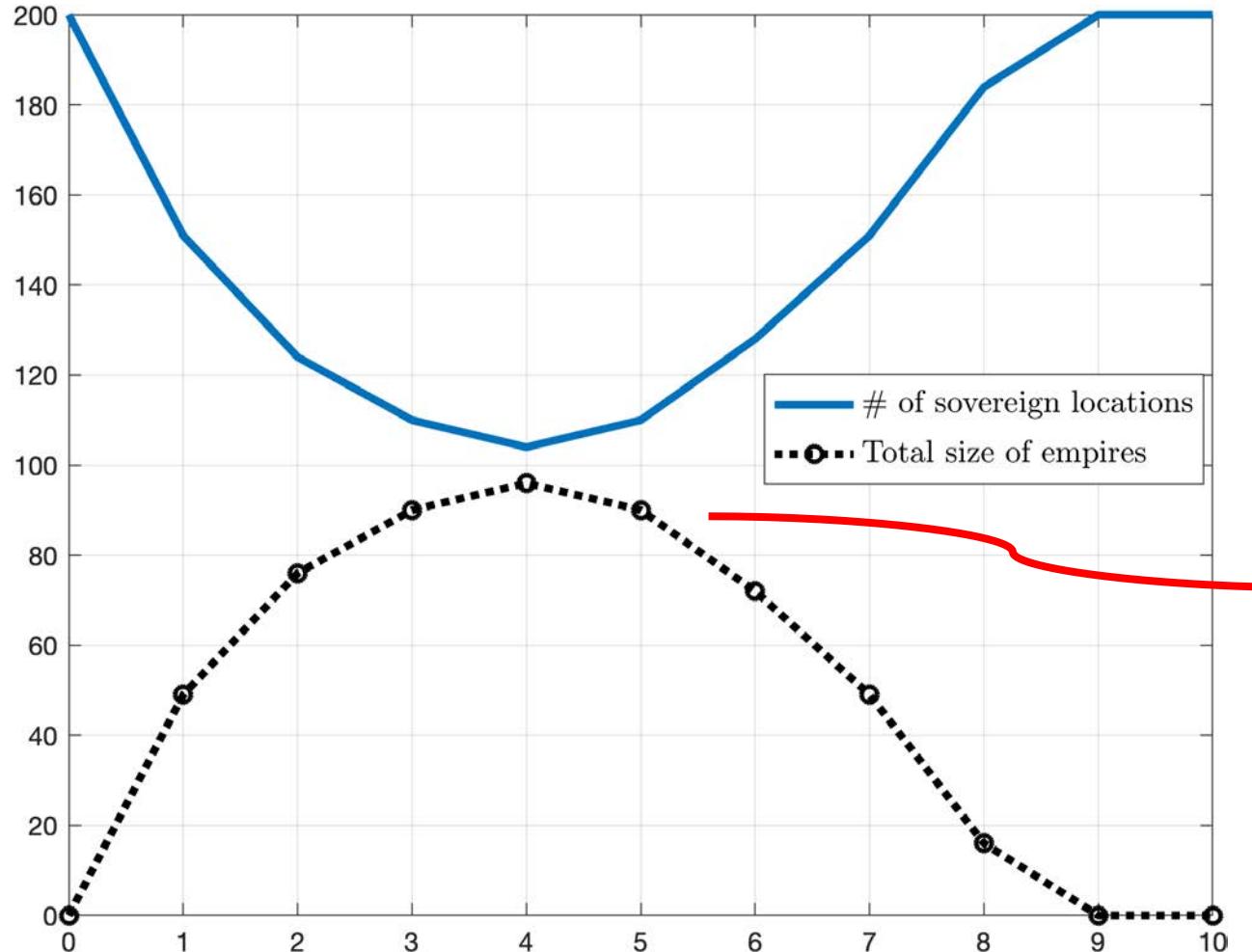
Modern imparatorlukların yükselişi ve düşüşü

Serbest ticaret bölgeleri olarak imparatorluklar

- Endüstrileşme ile birlikte ticaret imkanları artıyor, mübadeleden doğan bir değer oluşuyor.
- Ticaret masrafları:
  - ulaştırma
  - işlem maliyetleri
- İmparatorluklar, dillerini ve kurumlarını empoze etmek suretiyle işlem maliyetlerini düşürüyor.
- İmparatorlukların büyülüğu: idare ettikleri serbest ticaret bölgesinin azalan getirisi ile daha büyük bir nüfus ve bölgeyi idare etmenin artan maliyeti arasındaki optimal seçim.

Simülasyon sonucu

endüstrileşmenin yayılması

imparatorlukların sonu

Dünya savaşları

- Bize öğretilen sebep: yeni sömürgeler elde etme ve dünyayı paylaşma kavgası
- Az bilinen sebep(lerden biri): serbest ticaretin sonu ve bloklaşma
- Almanya'nın korkuları:
  - İngiliz donanmasının deniz yollarını kapaması
  - İngiliz imparatorluğunun, Almanya'ya karşı ayrımcı ticaret politikaları uygulaması

21.yy'da jeopolitik kaygılar

Review of World Economics (2021) 157:207–219
<https://doi.org/10.1007/s10290-020-00403-0>

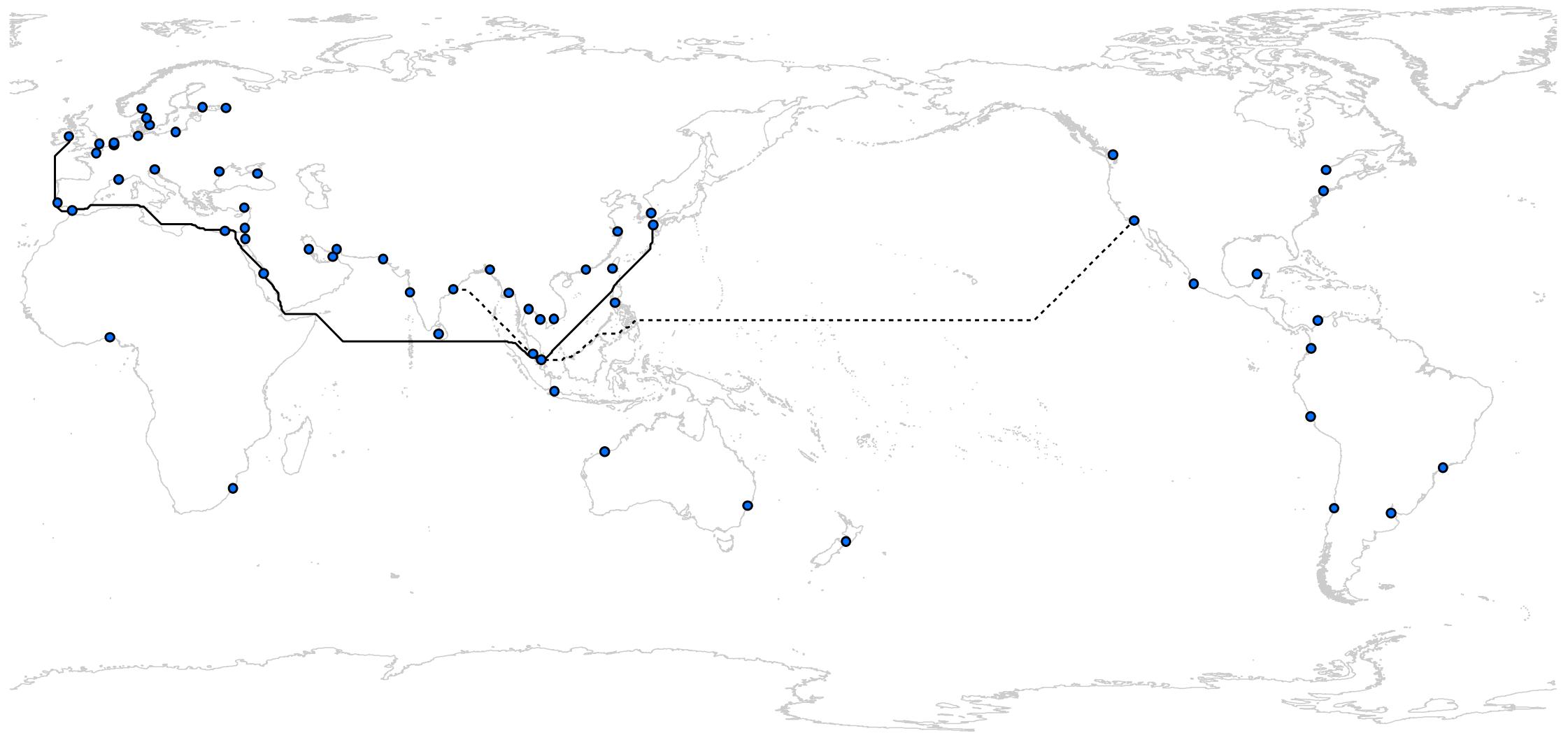
ORIGINAL PAPER

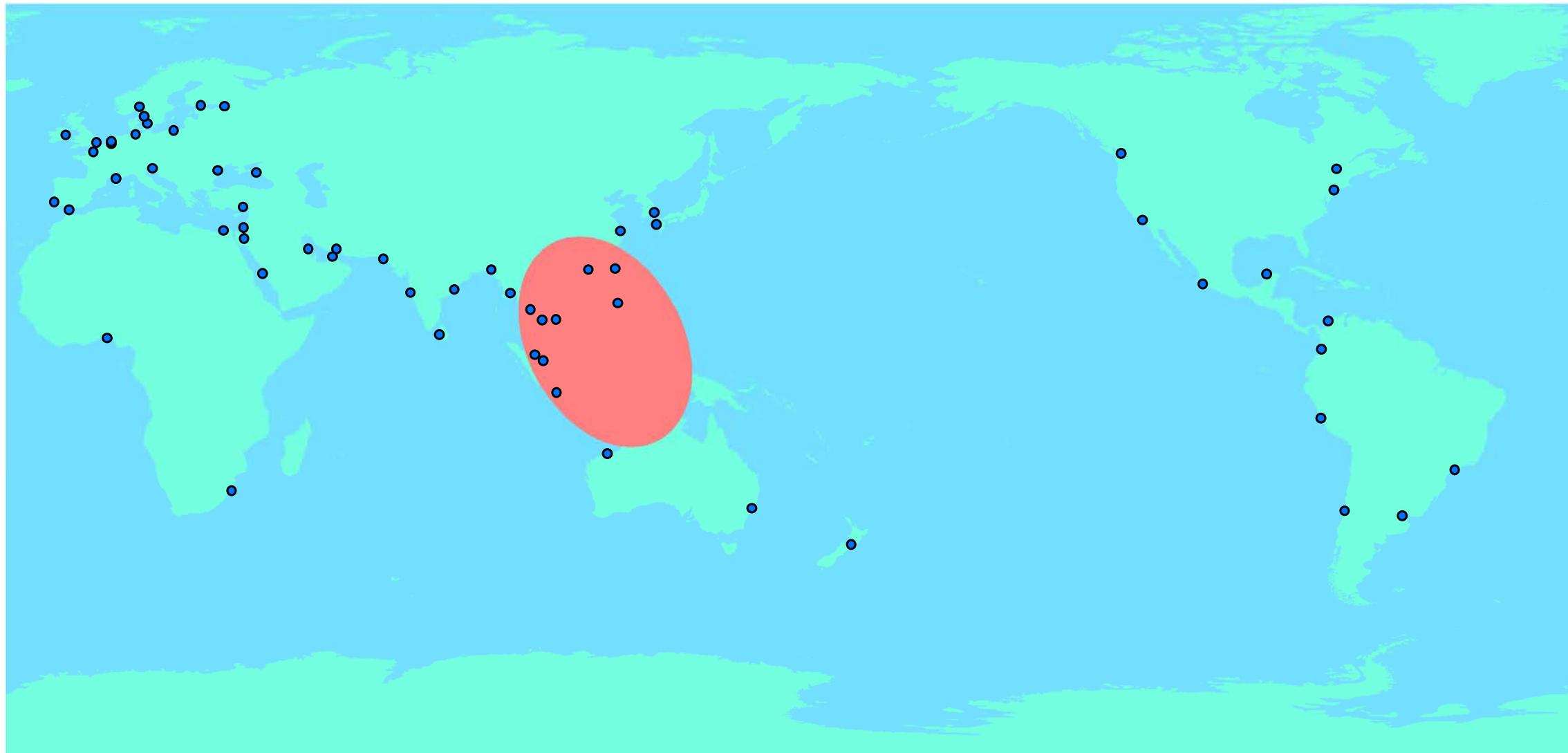

The geopolitics of international trade in Southeast Asia

Kerem Cosar¹ · Benjamin Thomas¹

Accepted: 29 October 2020 / Published online: 6 January 2021
© Kiel Institute 2021

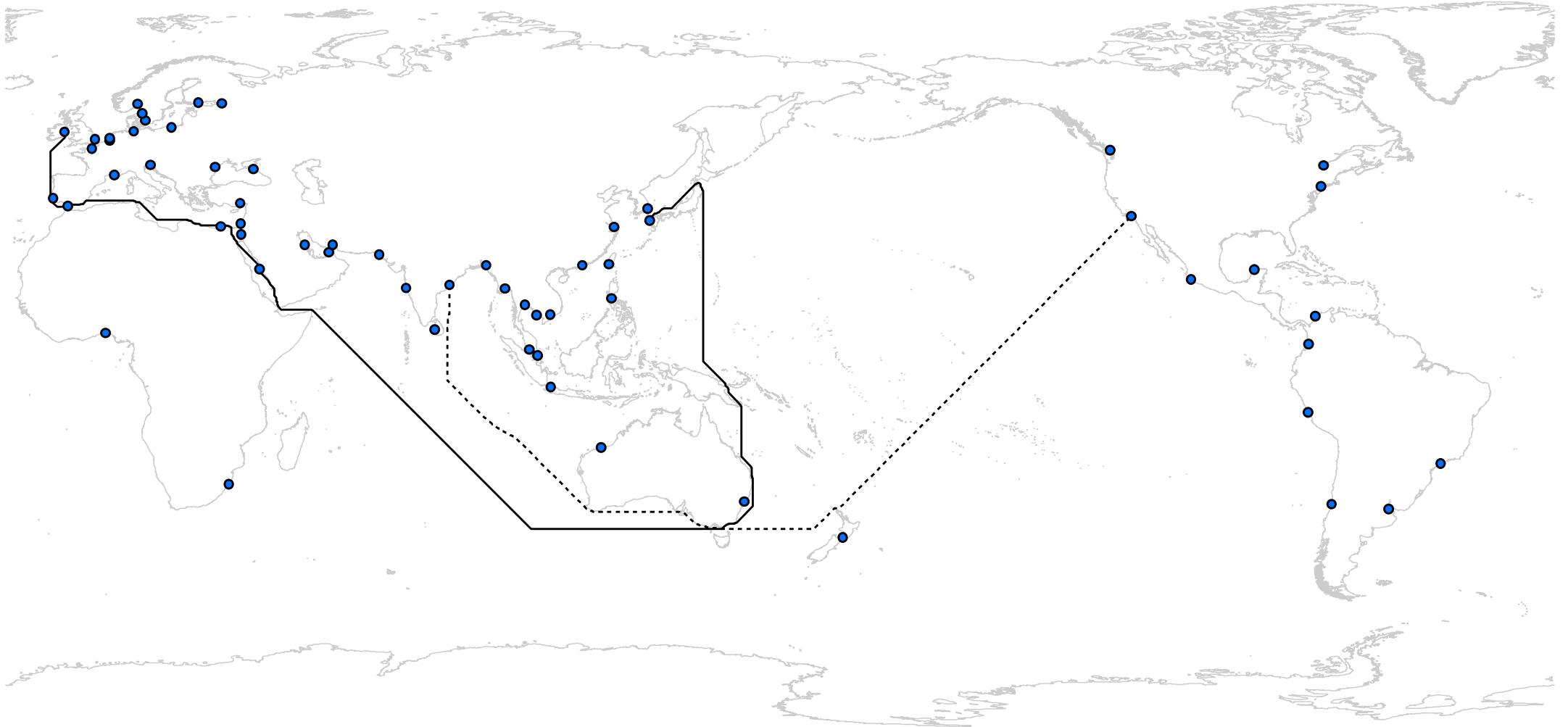
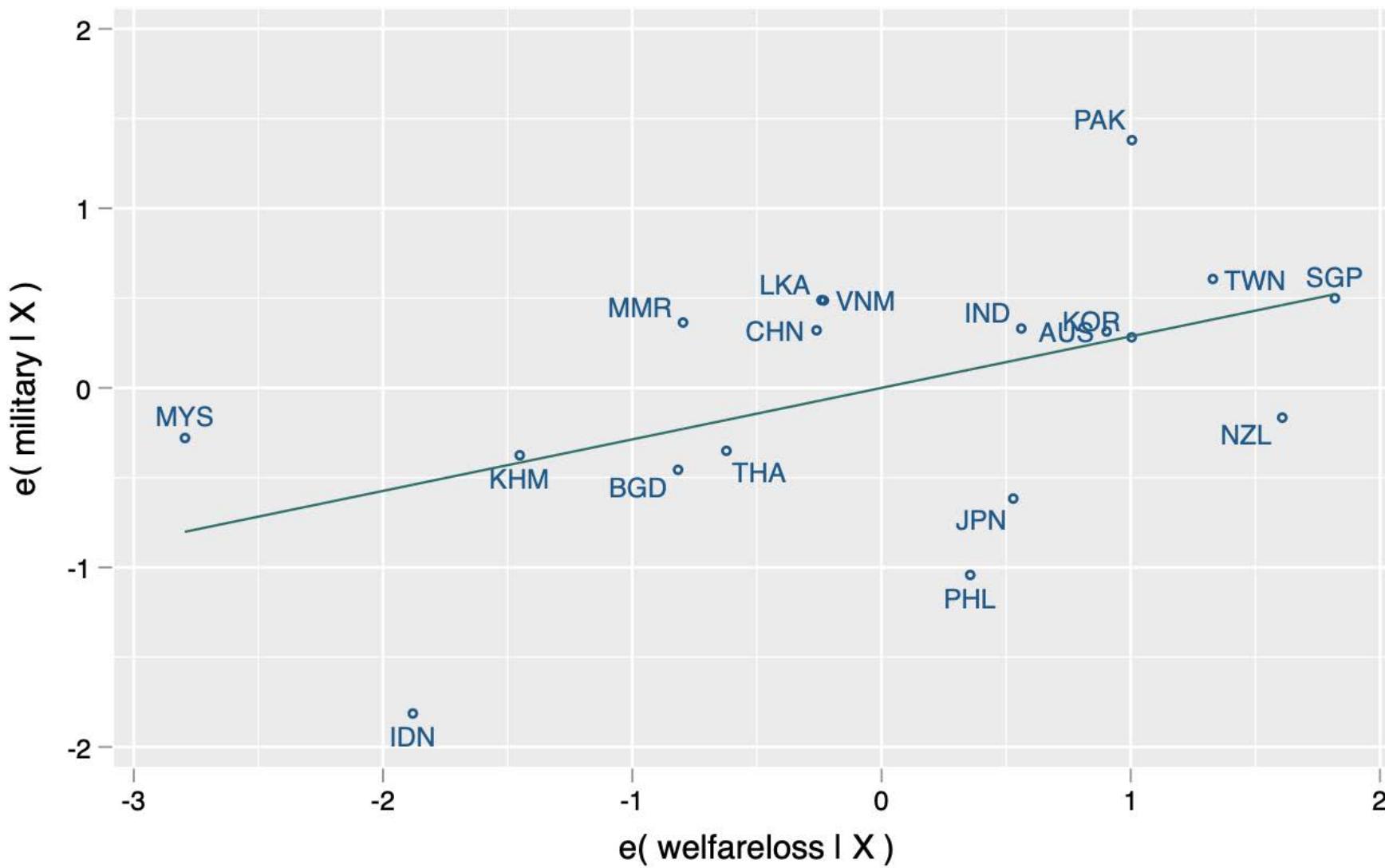
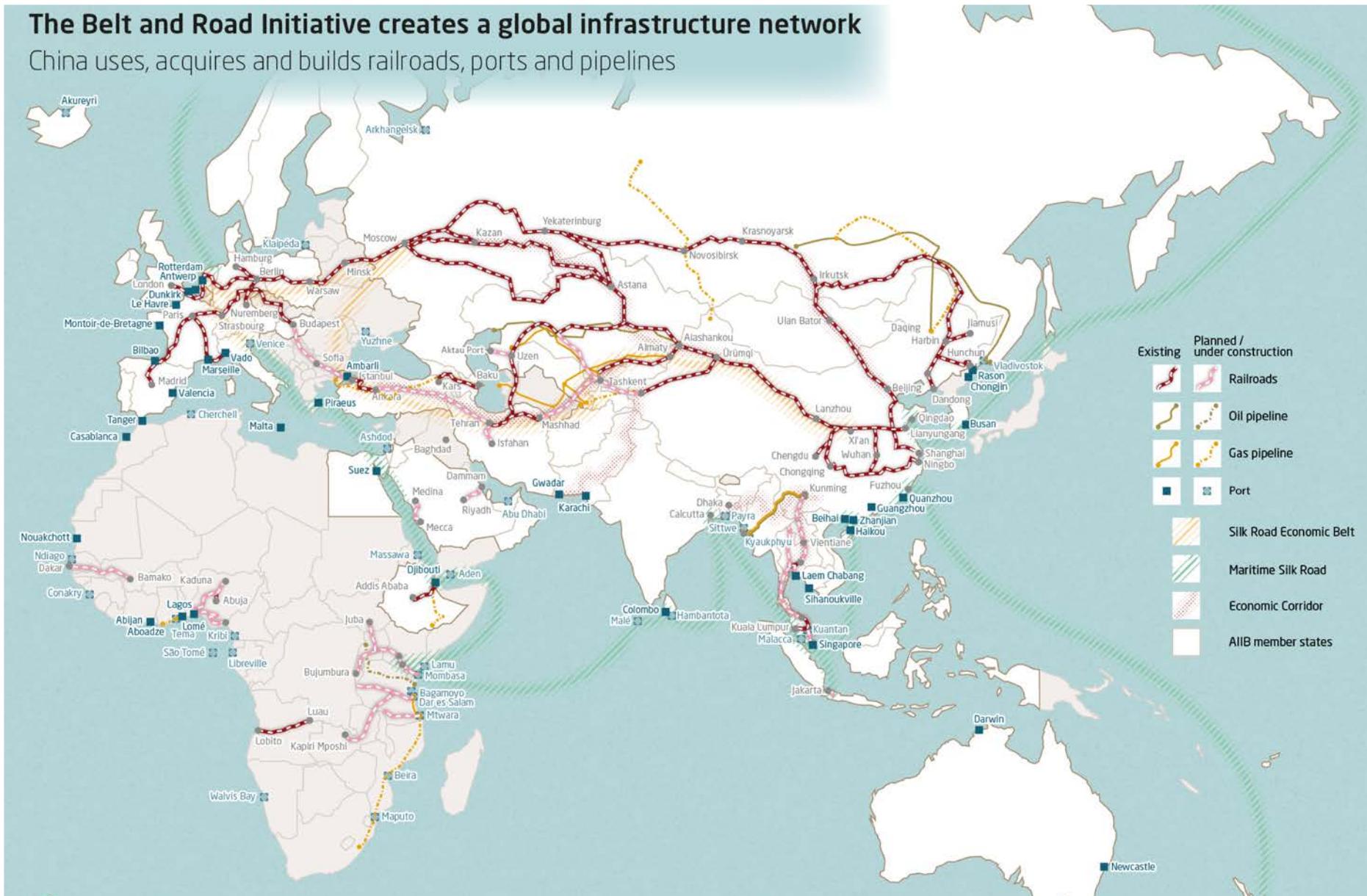

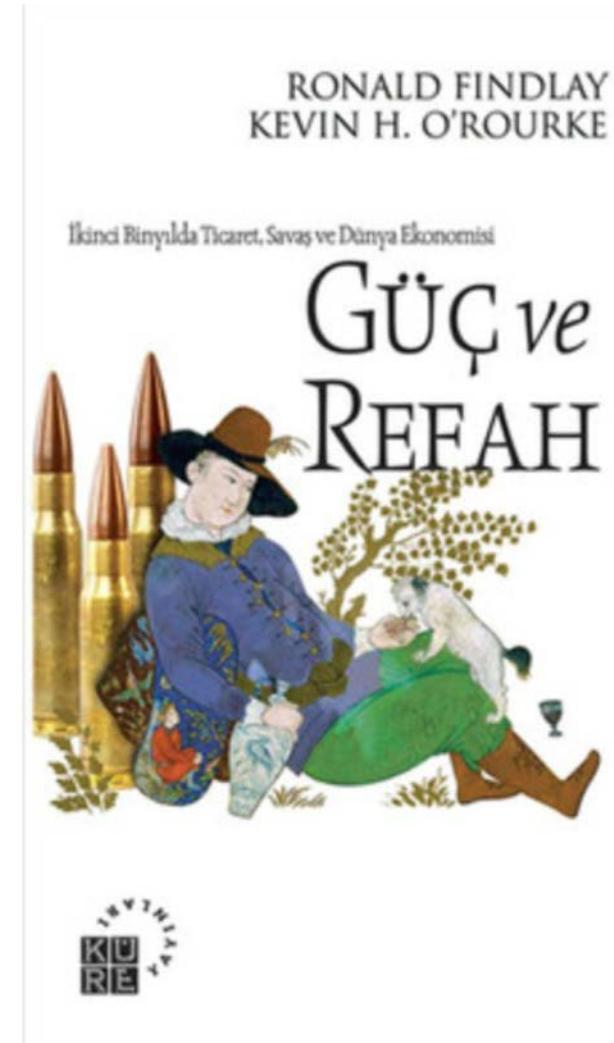
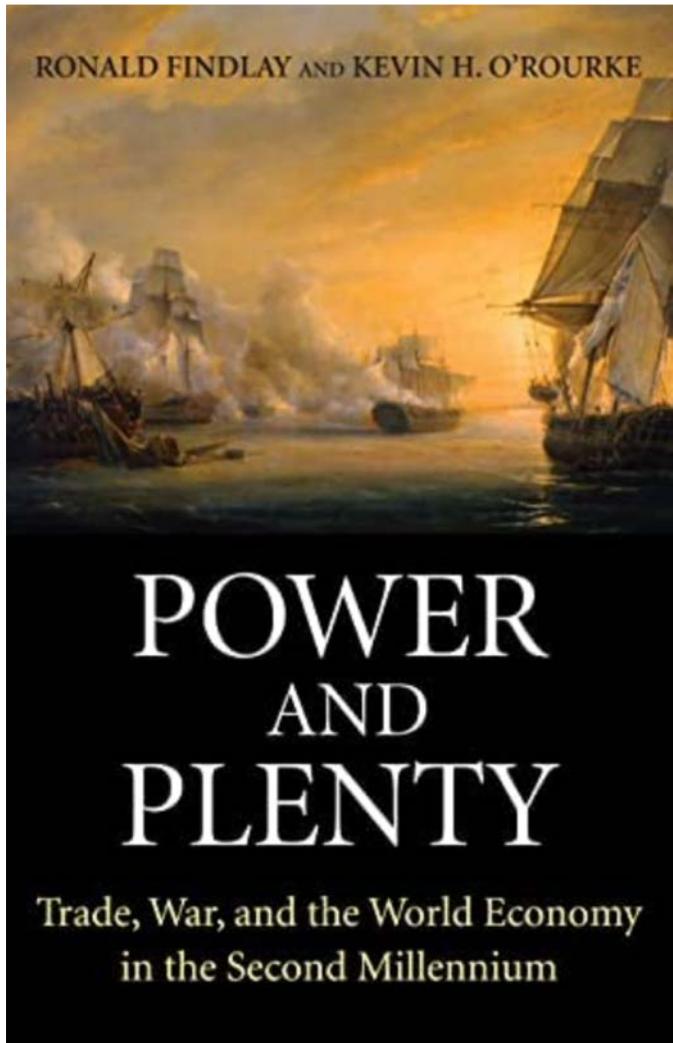
Figure 2: Conditional Correlation Between Military Spending and Welfare Losses

Çin Kusak ve Yol Projesi

Bu konularla ilgilenenler için:

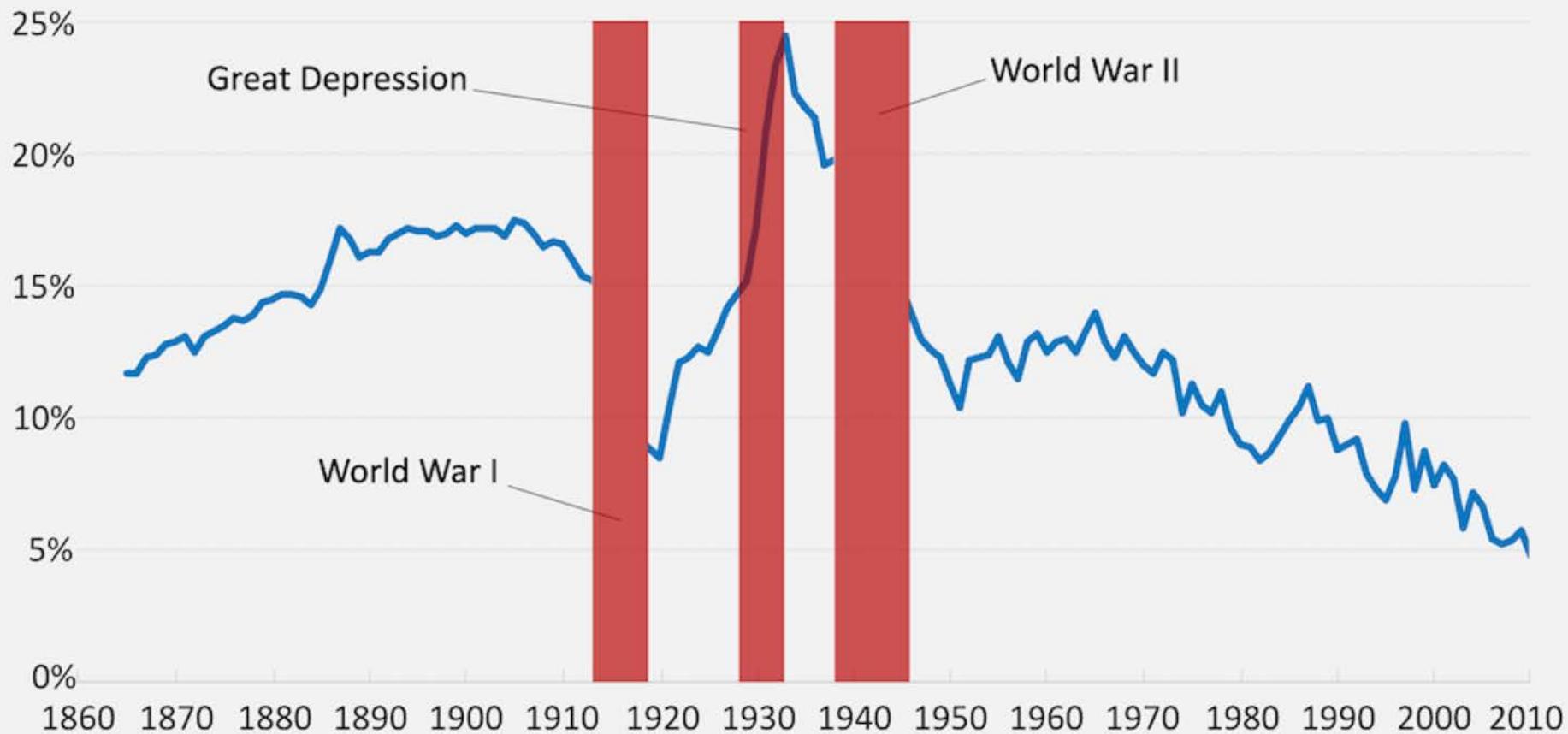

2. Dünya savaşı sonrası

- Güce dayalı uluslararası düzen ve bloklaşmanın tehlikesinden alınan dersler
Kurallara dayalı uluslararası düzen kurma çabası:
  - Bretton Woods: ITO (*International Trade Organization*), ABD meclisinde reddedilmesiyle hayatı geçirilemiyor.
  - Çok taraflı müzakereler: GATT (General Agreement on Tariffs and Trade)
    - 1947, 1949, 1950..., 1964, 1973
    - ilk yıllarda 20-30 gelişmiş ülke
    - 1973 ve sonrası 100+ gelişmekte olan ülkeler
  - 1980 sonrasında kadar gelişmekte olan ülkeler ithal ikameci politikalar güdüyor
  - 1995 yılında, Dünya Ticaret Örgütü kuruluyor

Average tariffs worldwide

1865-2010

Source: Robert C. Feenstra und Alan M. Taylor (2014).
Unweighted world average of 35 countries. Average tariff rates
are calculated as the total revenue from import duties divided
by the value of total imports in the same year.

INSTITUTE FOR RESEARCH IN ECONOMIC AND FISCAL ISSUES

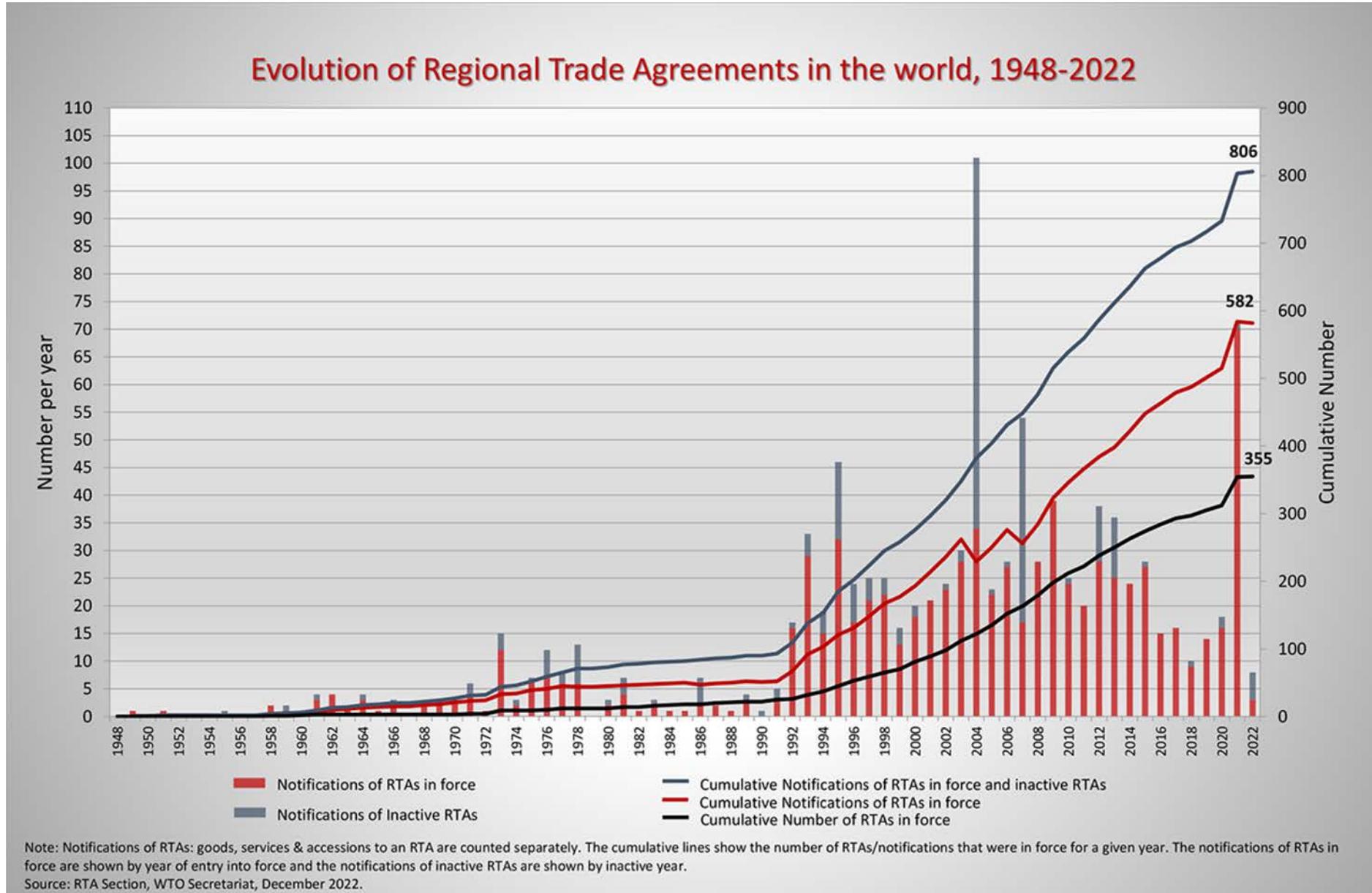
www.en.irefeurope.org

GATT/DTÖ temel ilkeleri

- Gümrük vergileri yoluyla koruma
ithalat kısıtlamaları ve kotalar yerine, şeffaf şekilde gümrük vergileri uygulanmalı
- Ayrımcılık yok (*non-discrimination*)
- En Çok Kayrılan Ülke Kuralı (*Most Favoured Nation Clause*):
“...üye ülkelerin ticari partnerleri arasında ayrılmaması.
Bir üye ülke, herhangi bir ülkeye tanıdığı elverişli bir rejimi koşulsuz olarak tüm üye ülkelere uygulamak zorundadır.”

İstisnalar: serbest ticaret anlaşmaları

Serbest ticaret anlaşmaları

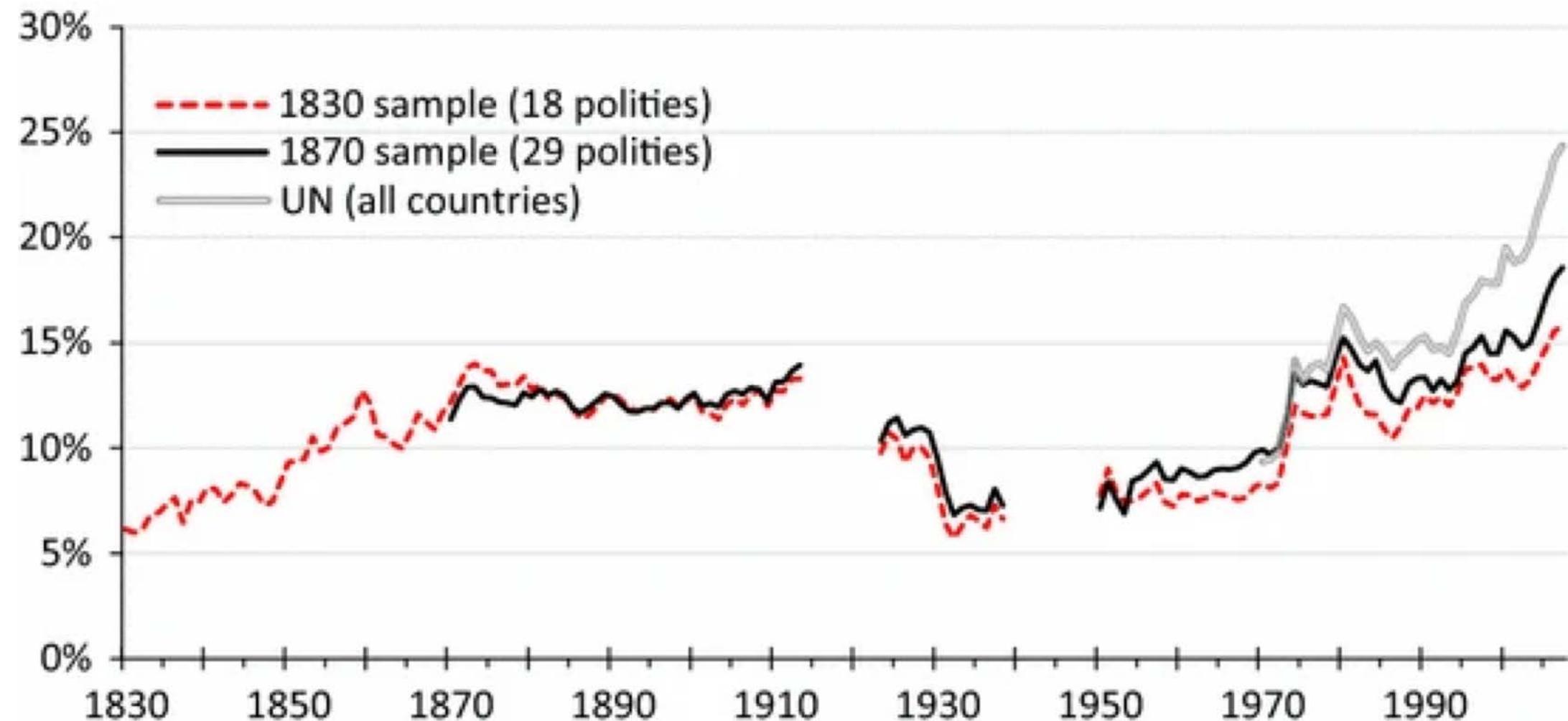

Avrupa Birliği:

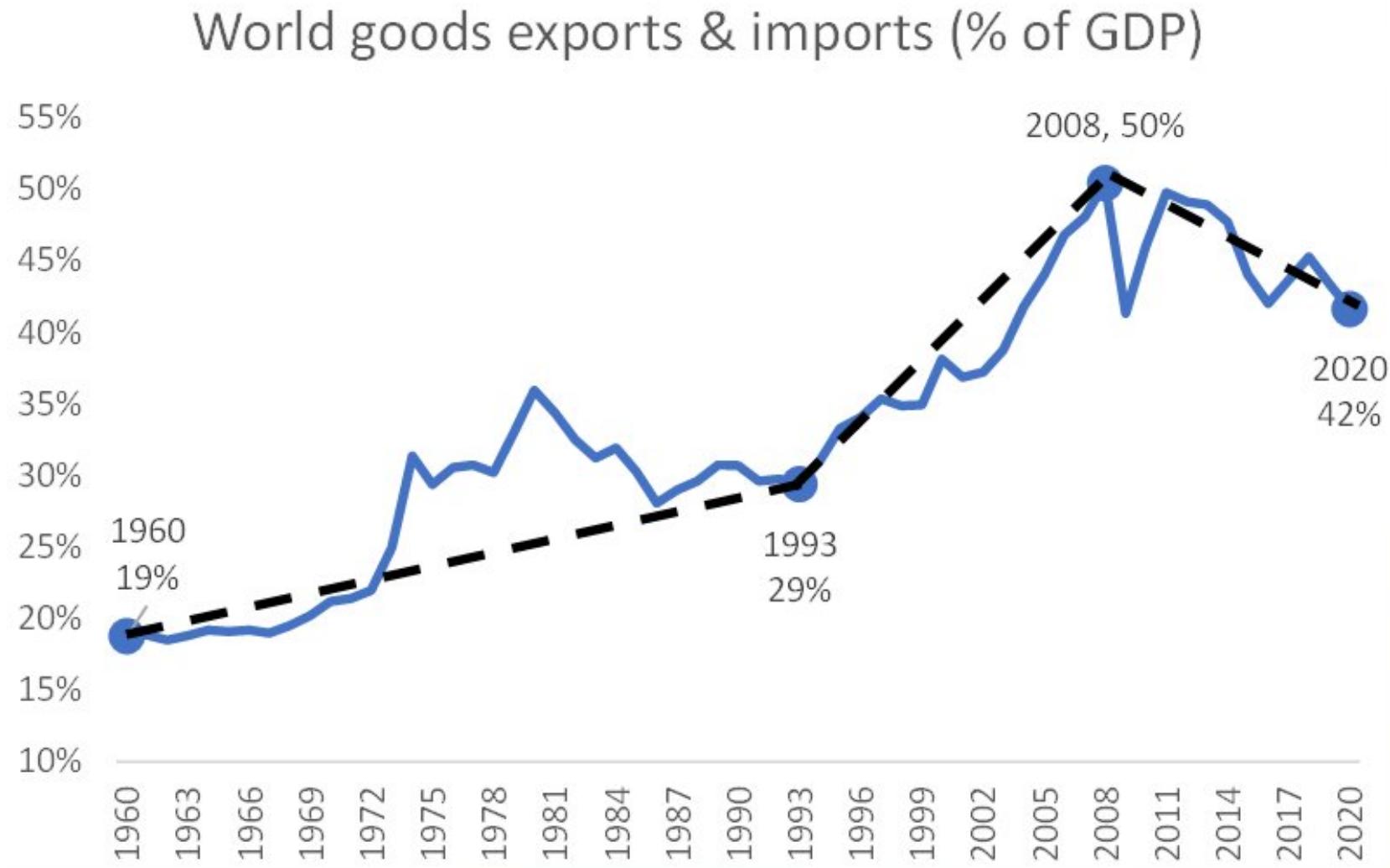
- 1957 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu gümrük birliğine dönüşüyor
- Derinleşen entegrasyon ve genişleme süreci

İkinci Globalleşme Dalgası

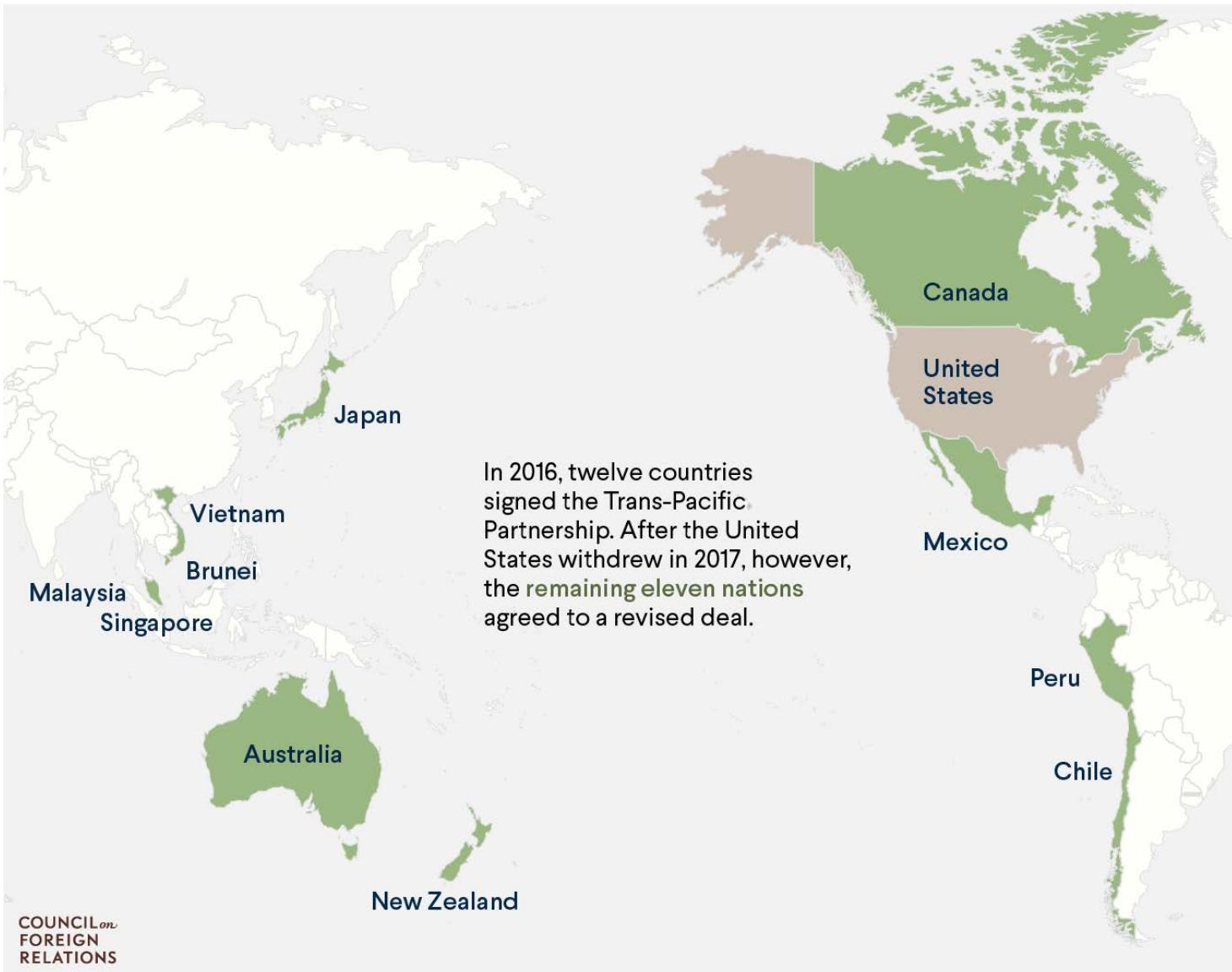
İkinci Globalleşme Dalgası sona mı erdi?

ABD - Çin ticari ilişkileri

The Trans-Pacific Partnership Nations

- Trump öncesi var olan gerilim
- Çin'e karşı bloklaşma çabası:
TPP (*Trans-Pacific Partnership*)

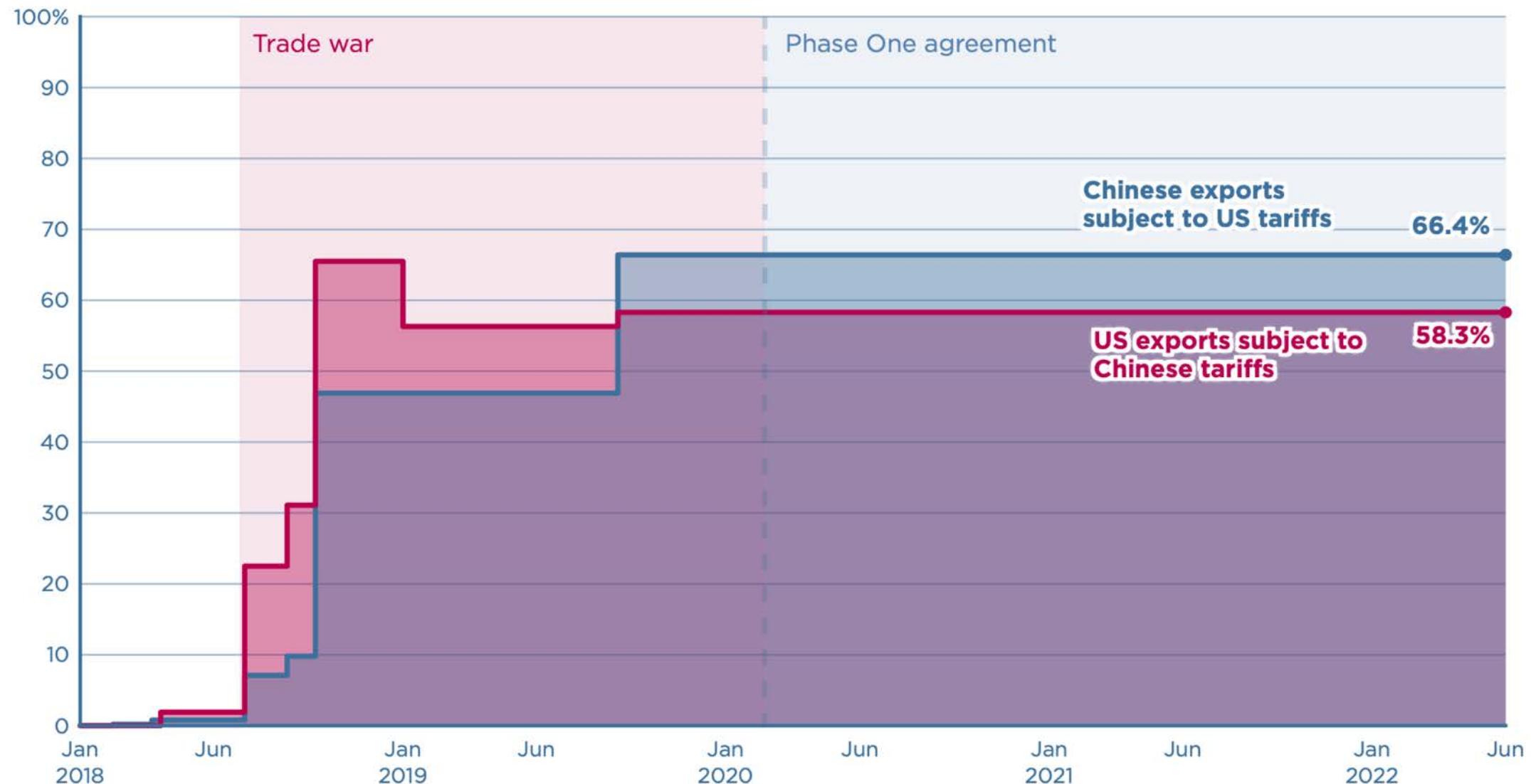
ABD - Çin ticaret savaşı

a. US-China tariff rates toward each other and rest of world (ROW)

ABD - Çin ticaret savaşı

b. Percent of US-China trade subject to tariffs

Ticaret savaşı ve ötesi

- Yan etkileri: 3. ülkelere ticaret kayması
- Amerika'dan Çin'e çip ambargosu

Yakın gelecek:

- iktisadi soğuk savaş?
- bloklaşma?
- güçce dayalı düzene dönüş?
- sıcak savaş?

Tayvan ve Güney Çin Denizi gerilimi

By [Yang Jie](#) [Follow](#) and [Aaron Tilley](#) [Follow](#)

Updated Dec. 3, 2022 12:34 pm ET

– İlginiz için teşekkürler –

Soru / Cevap

İletişim:

kerem.cosar@virginia.edu

keremcosar@gmail.com

www.keremcosar.com